



# Özel Eğitim Gündemi

*Bu Sayıda*

**Uzun İnce Bir Yoldayım:  
Zihin Yetersizliği Olan  
Bireylerin Yetişkinliğe Geçiş  
Serüvenleri**

**Söyleşi: Eskişehir  
Büyükşehir Belediyesi  
Zihinsel Engelli Gündüz  
Yaşam Merkezi Yetkilileri**

**3 Aralık Dünya Engelliler  
Günü Etkinliği: Yerel  
Yönetimlerde Engellilere  
Sunulan Hizmetler**

**Kitap Önerisi**

**Araştırma Önerisi**



## Uzun İnce Bir Yoldayım: Zihin Yetersizliği Olan Bireylerin Yetişkinliğe Geçiş Serüvenleri

Geçiş ile ilgili alanyazında birçok tanım yapılmıştır. Genel olarak geçiş, eğitim basamakları içerisinde, hareket etme sürecidir. Geçiş bir rutinden bir başka rutine ya da bir etkinlikten bir başka etkinliğe geçme süreci olarak adlandırılabilir. Geçiş hizmetleri terimi; yetersizliği olan çocuklar için okuldan, okul sonrası etkinliklere katılımı kolaylaştıracak bir dizi koordine aktiviteyi içermektedir. Böylece bireyin okuldan toplumsal yaşama, hatta bağımsız hayata uyum sağlaması beklenmektedir.

*devamı s.2*

Geçiş hizmetlerinin amacı; bireyin, akademik olan ve olmayan her alanda başarılı ve uyumlu olmasını sağlamaktır. Genel anlamda geçiş hizmetlerinin temel odağı bireylerin toplumsal hayata bağımsız katılımının, kariyer ve hedeflerine ulaşmasını sağlamaktır. Bu doğrultuda bireylerin gelecekle ilgili olarak karar vermelerine yardım etmek ve eğitim sonunda gerekli bilgi ve becerileri elde etmelerini sağlamak amaçlanmaktadır.

Geçiş alanyazında iki şekilde sınıflanmaktadır. İlk sınıflamada geçiş, çocuk ve ailesinin, zaman içerisinde sıralı olarak bir sistemden diğer sisteme katılımını kapsayan dikey geçiş ve eşzamanlı olarak farklı yerlerde ve farklı kişilerin sunduğu hizmetlere katılımını sağlayan yatay geçiş olarak iki grupta incelenmektedir. Yatay geçişler, bireye özgü ve kısa süreli olarak (günlük, haftalık) ortaya çıkmakta; dikey geçişler ise gelişimsel bir sıra izlemekte ve sıralı olarak ortaya çıkmaktadır (Bakkaloğlu, 2013).



- Gelişimsel geçişler; yaş odaklı, sıralı ve ardışık olan geçişleri,
- Gelişimsel olmayan geçişler, bir programdan diğerine katılmayı içeren geçişleri,
- Sınıf içi geçişler, kurum merkezli programlarda bir etkinlikten/oyun ortamından diğerine geçmeyi içeren geçişleri,
- Günlük geçişler, ebeveynlerin gözetiminden çıkarak başka bir yetişkinin gözetimine girmeyi ve ebeveynlerin gözetimine tekrar girmeyi içeren geçişleri kapsamaktadır.

Geçiş dönemleri erken müdahale programlarından, okul öncesi, anasınıfı, ilkökul, ortaokul, lise, yükseköğretim, okuldan iş yaşamı ve toplumsal yaşama geçişi de kapsayan uzun soluklu bir süreci içermektedir (Ergenekon, 2015). Okuldan yetişkinliğe geçiş; okuldan sonra, okulda edinilen bilgi ve becerilerin kullanılarak, kişilerin iş ve meslek hayatına atıldıkları dönemi kapsamaktadır. Bu süreçte özel gereksinimli öğrenciler için değerli olan istihdam, topluma katılım, lise sonrası eğitim, sosyal ilişkiler ve sağlık gibi alanlar kısa süreli ya da elde edilemez alanlar olarak kalmaktadır. Dolayısıyla bu özel çocuklar çok başarılı olarak yetişkinlik hayatına geçişleri sektöre uğrayabilmektedir. Özel gereksinimli öğrencilerin okuldan mesleki ve toplumsal yaşama başarılı geçiş yapamamalarının nedenlerini; özel gereksinimli öğrencilerin geçişle ilgili bilgi eksikliklerinin ve gelecekle ilgili farklı beklentilerinin olması, Bireysel Geçiş Planlarının (BGP) öğrencilerin eğitim ihtiyaçlarını gözetmeden hazırlanması, iyi koordine edilmeden uygulanması ve bu sürece aile katılımının yeterli düzeyde olmaması ya da hiç BGP'nin hazırlanmaması olarak sıralanabilir. Geçişin belli başlı ilkeleri bulunmaktadır. Bunlar Şekil 1'de yer almaktadır.



Şekil 1. Geçiş İlkeleri

## Geçişin Tarihçesi

Bireysel farklarla ilgili kuramcılarının görüş ve önerileri incelendiğinde, bireyde bir gereksinim durumunun olmasını da kişilerde gözlemlenen bir farklılık türü olduğu düşünülmektedir. Toplumlarda bireyin “normal” olarak adlandırdığı durumdan farklı özellikler taşıması durumunu bazı kişiler bir eksiklik, hastalık gibi adlandırabilirken, bazı kişiler bu durumu “farklılık” olarak adlandırmaktadır (Stiker,1999). Özel gereksinimli bireylerde yaşanan bu farklılık fiziksel, sağlık ve zihinsel açıdan olabilmektedir. Tarihsel sürece bakıldığında zaman yaşanan en belirgin yetersizlik türü “Zihin Yetersizliği” durumudur.

Özel eğitimde geçiş hareketi, özel gereksinimli öğrencilerin okul sonrası takip sürecinde yaşanan zorluklara tepki olarak 1960’lı yıllarda Amerika Birleşik Devletleri’nde (ABD) başlamış, 1980’li yıllara kadar devam etmiştir

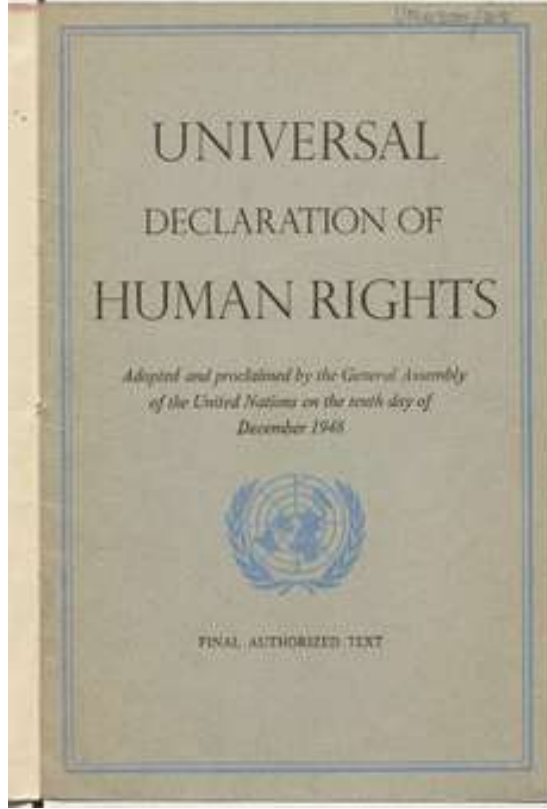
- 1900-1960 yıllarında mesleki hazırlığa odaklanılmıştır.
- 1960-1970 yılları arasında kariyer gelişimi kavramı meslek rolüne genişlemiş, tüm yaşam rolü buna dahil edilmiştir.
- 1970’li yılların başında, geçiş kavramı tanıtılmış ve hem okul yaşamından mesleki yaşama hem de toplumun ilerleyen teknolojik gelişmelerine geçiş başlamıştır.
- 1970’lerde, gençlerin ve genç yetişkinlerin okuldan ve işsizlikten işe geçişini kolaylaştırmak için istihdam ve eğitim mevzuatı ortaya çıkmıştır.
- 1980’lerde yetersizliği olan gençler için geçiş hizmetleri eyaletlere tanıtılmış ve on yıllık deneme başlamıştır.
- 1983’de okuldan işe geçişi kolaylaştırmak için araştırma ve inceleme servisi kurulmuştur.
- 1990’da Engelli Bireyler Eğitim Yasası (IDEA) geçişi özel eğitimin tanımının içine almış ve geçiş hizmetlerini eyalet çapında yetkilendirmiştir.
- 2000’li yıllara gelindiğinde ise eğitimin düzenlenmesine, rehabilitasyona, mesleki hazırlık sistemlerine, yeni yüzyılın yüksek teknolojik iş çevresine gençleri ve yetişkinleri hazırlamaya odaklanılmıştır.

## Dünyada Geçişin Yasal Dayanakları

### İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi (1948)

Bireyin temel hak ve özgürlükleri konusunda Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi (BMGK) tarafından yayınlanan bildirgenin 26. maddesinde: “Herkes eğitim hakkına sahiptir. Eğitim, en azından ilk ve temel eğitim aşamasında parasızdır. İlköğretim zorunludur. Teknik ve mesleki eğitim herkese açıktır. Yükseköğretim, yeteneklerine göre herkese tam bir eşitlikle açık olmalıdır.” denilmektedir.

Türkiye bu beyannameyi 6 Nisan 1949 tarihinde onaylamıştır (BMGK, 1948: madde 26).



### BM Uluslararası Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi (1966)

16 Aralık 1966 tarihinde kabul edilen bu bildirme, “İnsan haklarına saygı ve hakların korunması, güvence altına alınması konusunda eğitimle ilgili olarak erişilebilirliğin artırılması, zorunlu eğitim, orta ve yükseköğretim, ailelerin çocuklarının eğitimi ile ilgili hakların güvence altına alınması gerektiğini” ele almaktadır.

Türkiye 15 Ağustos 2000 tarihinde bildirmeyi imzalamıştır (BM, 1966: madde 13, 14).

### Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (1989)

Bu sözleşmenin 23. maddesinde, “yetersizliği olan çocuğun eğitimi, mesleki eğitimi, tıbbi bakım hizmetleri, rehabilitasyon hizmetleri, bir işte çalışabilecek duruma getirme hazırlık programları ve dinlenme/eğlenme olanaklarından etkin olarak yararlanmasını sağlamak üzere” gerekli tedbirlerin alınmasını vurgulamaktadır (madde 23).

### BM Yetersizliği Olan Bireylerin Haklarına İlişkin Sözleşme (2006)

BM tarafından 2006 yılında kabul edilen yetersizliği olan bireylerin Hakları Sözleşmesi’ni imzalayan taraf devletler, yetersizlik durumuna karşı ayrımcı tutumu ortadan kaldırmak ve özel gereksinimli bireylerin yaşam kalitesini yükseltmek gibi yükümlülükleri yerine getirmeyi kabul etmişlerdir.

Türkiye ise söz konusu sözleşmeyi 18.12.2008 tarihinde imzalamıştır.

“Eğitim s¼reci, fırsat eşitliği temelinde, ayrımcılık yapılmaksızın eğitim sisteminin her seviyesinde yetersizliği olan bireyleri de kapsaması,”

“Yetersizliği olan bireylerin, genel eğitim sisteminde yer alması, yaşadıkları çevrede eğitime eşit olarak erişimlerinin sağlanması, ihtiyaçlarına uygun d¼zenlemeler yapılması ve eğitim sistemi içinde ihtiyaç duydukları desteğin sağlanması,” maddeleri yer almaktadır.

Özel gereksinimli bireylerin çoğu için ulaşılmaz olan toplumsal kaynaşma, bağımsız yaşam, istihdam gibi özellikle yetişkinlikte karşılaşılan önemli sorunlar, özel gereksinimli bireyleri ve ailelerini kaygılandırmıştır. Yaşanan sıkıntıların z¼m¼ne yönelik yapılan çağrılar, bireylere daha etkin geçiş hizmetlerinin sunulmasını sağlamıştır.



Resmi geçiş hizmetleri ve destekler, 1984 yılında ABD’ de başlamış (Will, 1984) ve Yetersizliği Olan ocukların Eğitimi Yasası’ nda (P.L. 101-476, Individuals with Disabilities Education Act, IDEA 1990; 2004) geçiş hizmetleri ile ilgili ilk h¼k¼mler yer almıştır. Bu yasada geçiş hizmetleri ile ilgili planlamaların 16 yaşından itibaren Bireyselleştirilmiş Eğitim Planları’nda (BEP) yer alması ve BGP hazırlanması zorunlu kılınmıştır. Hiçbir ocuk Geride Kalmasın’da (No Child Left Behind Act, 2001) ise okullar, özel gereksinimli bireylerin standartlara dayalı değerlendirme performansları ve okul sonrasındaki sonuçları ile ilgili sorumlu tutulmuştur. Erken ocukluk döneminde geçiş s¼relerine ilişkin çalışmalar, yetişkinliğe/mesleki yaşama geçiş çalışmalarından sonra başlamıştır.

### **T¼rkiye’de Geçişin Yasal Dayanakları**

¼lkemizde, geçiş hizmetleri ile ilgili doğrudan yasal bir d¼zenleme bulunmamaktadır. Ancak ¼lkemizde, d¼nyada geçiş konusunda yapılan çalışmalar örnek alınmaktadır. T¼rkiye’deki eğitim alanındaki yetkili kurumların bu s¼reci yakından izlemeleri sonucu, son birkaç yılda yasal ve kurumsal birçok d¼zenleme gerçekleştirilmiş ve gerçekleştirmeye devam ediyor. ¼lkemizde, MEB zel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’nde rehberlik hizmet t¼rleri başlığında, özel gereksinimli çocuklar için eğitsel, mesleki ve kişisel rehberliğe ilişkin d¼zenlemelere yer verilmiştir (Aktaş vd., 2020; MEB, 2018).

Bununla birlikte özel gereksinimli bireyleri, yetişkin rollerine hazırlamak ve bağımsız birer birey olmalarını sağlamak amacıyla bu bireylerin mesleki eğitimini ve istihdamını destekleyici yasal düzenlemeler bulunmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti (T.C) anayasası 3308 sayılı kanunu, özel gereksinimli bireylerin ilgi, ihtiyaç ve yetenekleri dikkate alınarak, onları iş hayatında geçerliği olan görevlere hazırlayıcı mesleki rehabilitasyon ve mesleki eğitimler verilmesi gerektiğini belirtmiştir. 4857 sayılı İş Kanununun 30. Maddesinde, 50 veya daha fazla işçi çalıştıran işverenin kamu işyerlerinde %4 özel gereksinimli, özel işyerlerinde ise %3 özel gereksinimli birey çalıştırmakla yükümlü olduğu ve çalıştırmakla yükümlü olduğu bu işçileri de Türkiye İş Kurumu (İŞ-KUR) aracılığıyla sağlayacağı belirtilmiştir.



### Geçiş Sürecini Etkileyen Etmenler

- Bu etmenlerden ilki, özel gereksinimli çocuk, ailesi ve uzmanların kişisel özellik ve deneyimlerini kapsayan kişisel özellik ve deneyimlerdir.
- İkincisi, aile ve hizmet sağlayıcılar arasındaki ilişkiye odaklanan katılımcılar arası ilişkidir.
- Üçüncüsü, yasal düzenlemeler ve sonuncusu ise destek türleri ve miktarıdır.

Her iki grupta göze çarpan temel etmenlerin çocuk ve ailesi olduğu görülmektedir. Geçiş planlama sürecinde özel gereksinimli çocuk ve ailesinin kişisel özelliklerinin, gereksinimlerinin, güçlü yanları ve ihtiyaçlarının neler olduğunun belirlenmesi geçiş sürecinin daha verimli olmasını sağlamaktadır. Ailelerin gereksinimlerinin belirlenerek ihtiyaç duydukları bilgi ve becerilerin kazandırılması, onların çocuklarına geçiş yapacakları programın gerektirdiği becerileri kazandırmaları, çocuklarını bilgilendirmeleri ve değişikliklere uyumlarını kolaylaştırmaları açısından önem taşımaktadır.

### Geçiş Hizmetlerinin Planlanması

Geçiş hizmetleri planlaması, özel gereksinimli bireylere ve ailelerine verilen hizmetlerin sürekliliğini sağlamak, bireylerin değişime uyum sağlamalarına yardım ederek ailenin rahatsızlıklarını en aza indirmek, yasal yükümlülükleri yerine getirmek ve geçiş yaptığı programda bireyin aktif katılımını sağlamak amacıyla yapılmaktadır.

**Bireyselleştirilmiş Geçiş Planı;** bireyin ihtiyaçları doğrultusunda, içinde bulunduğu döneme ve duruma uygun olarak, geçiş yapacağı durum ve döneme başarılı bir şekilde uyum sağlaması için belirli bir ekip, aile ve birey işbirliği ile hazırlanan plandır. BGP, sorumluluk ve rolleri tanımlayarak geçiş ile ilgili tüm bireylerin sürece katılımını, aile ve çocuğa verilen hizmetlerin sistematik olarak sürdürülmesini sağlamaktadır. BGP, katılımcıların rol ve sorumluluklarının neler olduğu, kurumlar arasında paylaşılacak bilgiler, aile katılım etkinlikleri, çocuğu değerlendirme süreci, en az kısıtlayıcı çevre ve zaman çizelgesine dair bilgileri içermelidir. BGP hazırlarken dikkat edilmesi gereken bazı önemli noktalar şunlardır:



İlk olarak, geçiş planı öğrencinin katılmış olduğu ya da katılacağı programa ilişkin beklentilere aşına olan ve öğrenciyi tanıyan birden fazla kişinin bakış açısına göre hazırlanmış olmalı ve bu kişiler arasında iş birliği sağlanmalıdır. Çünkü geçiş planı birden fazla alana (akademik, mesleki eğitim, kişisel ilişkiler, sağlık vb.), bağlama (okul, işyeri, yerleşim yeri), zaman dilimine (okul, okul sonrası) ve destek sistemlerine (okul, yetişkin merkezleri, aileler, toplumsal destek) hitap eder. Birden fazla kaynağın olması öğrencinin kendi hedefleri, ilgileri, güçlü yanları ve destek gereksinimleri ve yeterlikleri konusunda farklı bilgilerin toparlanmasına olanak sağlar.

- İkinci olarak, öğrencinin bireysel gereksinimleri ve ilgileri doğrultusunda geçiş planlama ekip üyelerinin bilgilendirilmesi ve planda bu alanlara yer verilmesidir.
- Üçüncü olarak, geçiş hizmetleri ve planlaması okulöncesi dönemden başlayarak, eğitimin her kademesinde sürdürülmelidir.
- Dördüncü olarak, kendi geçiş planlama süreçlerine katılmaları için özel gereksinimli öğrenciler desteklenmelidir.

## Geçiş Planı Geliştirme Ekibi

Geçiş planlamasına öğrenci katılımı, öğrencilerin kendi karar verme becerilerini öğrenmeleri ve göstermeleri için bir fırsattır ve bunlar genel olarak "kendi hayatının birincil kontrolünü alma ve bunu kişisel olarak anlamlı yollarla yapma kabiliyeti" olarak düşünülmektedir. Ancak aile üyelerinin geçiş sürecine etkin değerlendirme, planlama ve izleme sürecinde önemli katkıları vardır. Çünkü aileler okul ortamı dışında güçlü yanları ve gereksinimleri konusunda çocuğu gözlemlemek için farklı ve çok sayıda fırsata sahiptirler. BGP hazırlanırken ilk yapılacak şey ekip üyelerinin belirlenmesidir. Yöneticiler, öğretmenler, aile ve diğer uzmanların (psikolog, fizyoterapist vb.) yer aldığı bir ekip ve geçiş sürecinde ekip üyeleri arasındaki koordinasyonu sağlayabilecek bir geçiş koordinatörünün olması önerilmektedir. Geçiş ekibi, BEP ekibi üyelerinden de oluşabilmektedir. Geçiş hizmetleri planlama sürecine;



- Öğrencinin ailesi veya birincil bakıcısı,
- Öğrenci (14 yaş ve üstü),
- Genel ve özel eğitim öğretmenleri,
- Geçiş hizmetleri koordinatörü,
- Okul yöneticileri,
- Okul rehberlik hizmetinden bir kişi,
- Mevcut hizmet sağlayıcılar,
- Yetişkin hizmet sağlayıcılar
- Potansiyel işverenler katılmaktadır.

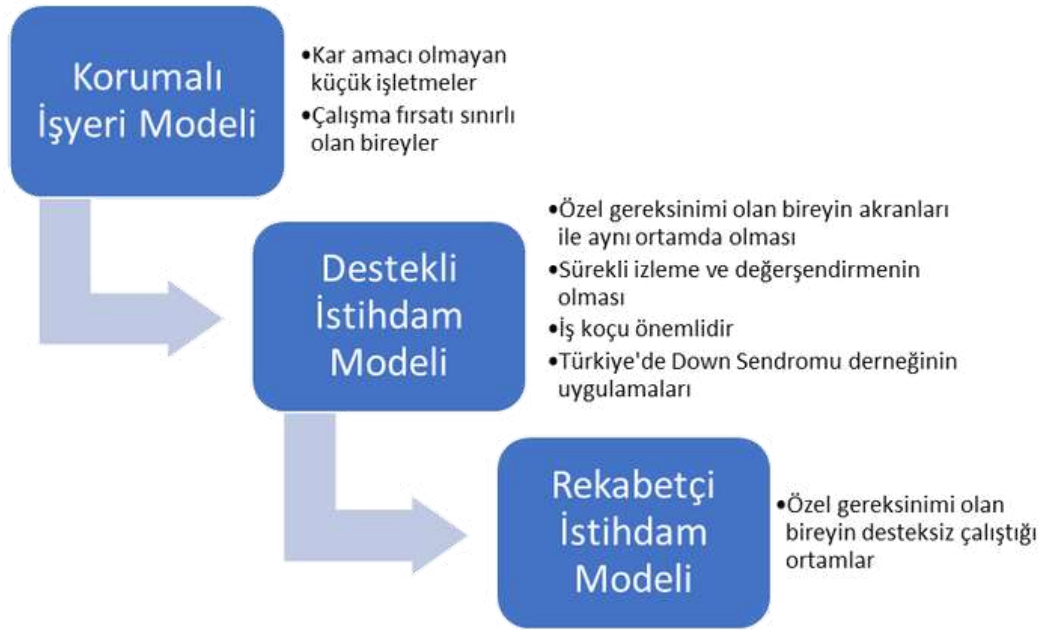
## Ülkemizde Zihin Yetersizliği Olan Bireyler İçin Geçiş Hizmetleri

Yukarıda geçiş süreci ile ilgili verilen genel bilgiler zihin yetersizliği (ZY) olan bireylerin geçiş hizmetleri sürecini de kapsamaktadır. Bu açıdan bakıldığında, ZY olan bireyler için sağlanan geçiş hizmetleri de oldukça sınırlı olmakla birlikte bu konuda özellikle bazı akademik çalışmalar ve projeler mevcuttur.



Türkiye’de özel gereksinimi olan bireylerin toplam %17,07’sini zihin yetersizliği olan bireyler oluşturmaktadır. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) 2021 yılı verilerine göre özel gereksinimi olan bireyin % 52’si işgücüne katılım sağlamaktadır. Ancak bu oranın yüzde kaçını zihin yetersizliği olan bireylerin oluşturduğu bilinmemektedir. Genellikle işitme, görme, fiziksel yetersizliği ve süregen hastalığı olan bireylerin oranın yüksek olduğu için zihin yetersizliği olan bireylerin işgücüne katılım oranlarının düşük olduğu bilinmektedir. Zihin yetersizliği olan bireyler genellikle etiketlenme, ayrımcılık, düşük özgüven, iş fırsatlarına erişim sağlayamama, çevresel koşullar, destek ve ulaşım hizmetlerinin yetersizliği gibi durumlar nedeniyle uygun iş imkanlarına ulaşamamaktadırlar. Ayrıca bu bireylere uygun iş ve meslek becerilerinin kazandırılmasında sistematik bir planlama ve beceri öğretimi konusunda yetersizlikler yaşanmaktadır. Bu nedenle zihin yetersizliği olan bireysel işgücüne katılım konusunda sorunlar yaşamaktadır. Dolayısıyla, zihin yetersizliği olan bireyler için en uygun işi bulma oldukça önemlidir (Cavkaytar ve Ergenekon, 2022).

Zihin yetersizliği olan bireylerin bir işe yerleştirilmesinde ve işi sürdürmesinde; üç istihdam modeli takip edilmektedir:



### Zihin Yetersizliği olan Bireyden Beklenen İstihdam Becerileri

Temel Beceriler	Yüksek İşlevli Beceriler	Duyuşsal Beceriler ve Kişilik Özellikleri
<ul style="list-style-type: none"> <li>• Konuşma</li> <li>• Dinleme</li> <li>• Okuduğunu anlama</li> <li>• Basit matematik işlemleri</li> <li>• Günlük yaşam becerileri</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Yaratıcı düşünme</li> <li>• Problem çözme</li> <li>• Öğrenmeyi öğrenme</li> <li>• Seçim yapma</li> <li>• Teknolojik beceriler</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Kişilerarası beceriler</li> <li>• Ekip çalışması</li> <li>• İş birliği</li> <li>• Özgüven</li> <li>• kendini yönetme</li> <li>• Motivasyon</li> <li>• Sorumluluk</li> <li>• Dürüstlük</li> <li>• Esneklik</li> </ul>

Ülkemizde Zihin Yetersizliği Olan Bireylerin İstihdamı Konusunda Yapılan alışmalar

Bu konuda yüksek lisans ve doktora düzeyinde çeşitli tez çalışmalarının olduğu görülmektedir. Bunla birlikte niversiteler, belediyeler, sosyal toplum kuruluşları İŐKUR ve Türkiye Down Sendromu Derneği işbirliği ile gerçekleştirilen Down Kafe gibi projeler yer almaktadır. Son yapılan diğer bir çalışma ise Erasmus + Avrupa Birliği projesi olan “Bağımsız Yaşam için İstihdam (2019-2023)” projesidir <https://www.youtube.com/watch?v=DdPpTexqqNo> .



### **Zihin Yetersizliğinin Tarihsel Süreci ve Tanımı**

Zihin Yetersizliği Olan Bireylerin İstihdamı için Yapılması nerilen alışmalar

- İŞe yerleŐtirme sürecinin takibinin sürekliliği sağlanmalıdır.
- Zihin yetersizliği olan bireylerin işe yerleŐtirme sürecindeki kota sistemi arttırılabilir.
- İŞe yerleŐtirme sürecinde kurumlar arasındaki işbirliği önemlidir.
- Zihin yetersizliği olan bireyin sosyal iletiŐim ve etkileŐim becerilerinin desteklenmesi gerekmektedir.

## Yararlanılan Kaynaklar

- Aktaş, B., Mehtap, K. O. T., ve Yıkılmış, A. (2020). Özel eğitimde geçiş planlama ve hizmetleri. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, 21(1), 149-170.
- Azarkan, E ve Benzer E. (2018). Birleşmiş Milletler Yetersizliği olan Kişilerin Haklarına Dair Sözleşme ve Türkiye’de Engelli Hakları. DÜHFD, Cilt: 23, Sayı: 38, Yıl: 2018, s.3-293.
- Bakken, J. P. and Obiakor, F. E. (2008). Transition planning for students with disabilities. Illinois: Charles C Thomas Publisher, LTD.
- Bakkaloğlu, H. (2008). Etkinliğe dayalı müdahale programının 3-6 yaş gelişimsel geriliği olan çocukların geçiş becerilerine etkisi. Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 8(2), 355-406.
- Bakkaloğlu, H. (2013). Ebeveynlerin gözüyle özel gereksinimli çocukların erken müdahaleden okul öncesi programlara geçiş süreci. Eğitim ve Bilim, 38, 311-327.
- BMGK, (1975). Birleşmiş Milletler Sakat Hakları Bildirgesi. 03.12.2020 tarihinde <http://www.enbil.com.tr/icerikgoster.aspx?id=99> sitesinden erişilmiştir.
- BM, (1966). Uluslararası Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi. 02.12.2020 tarihinde <https://humanrightscenter.bilgi.edu.tr/tr/content/120-ekonomik-sosyalve-kulturel-haklara-iliskin-uluslararası-sozlesme/> sitesinden erişilmiştir.
- BM, (1971). Zihinsel Engelli Bireylerin Hakları Bildirisi. 02.12.2020 tarihinde <http://www.yetersizliksizerisim.com/detay/bm-yetersizlikli-haklari-sozlesmesinin-turkce-tammetni/> sitesinden erişilmiştir.
- BM, (2003). Özürlülük İçin Fırsat Eşitliği. 03.12.2020 tarihinde <https://eyh.aile.gov.tr/1-2-yetersizlikliler-konusunda-uluslararası-dokumanlar> sitesinden erişilmiştir.
- BM, (2006). Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme 04.12.2020 tarihinde <https://eyh.aile.gov.tr/1-2-yetersizlikliler-konusunda-uluslararası-dokumanlar> sitesinden erişilmiştir.
- Cavkaytar, A. ve Ergenekon, Y. (2022). Zihin engelli bireylerin istihdamının desteklenmesi. Ankara: Vize Akademik.
- Ergenekon, Y. (2015). Otizm spektrum bozukluğu olan bireyler için geçiş süreci ve hizmetleri planlama. A. Cavkaytar (Ed.). Otizm Spektrum Bozukluğu. İçinde (s. 266-301). Ankara: T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yayınları.

Dr. Öğretim Üyesi Meral MELEKOĞLU  
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü

## Eskişehir Büyükşehir Belediyesi Zihinsel Engelli Gündüz Yaşam Merkezi Yetkilileri

Merkezin kuruluşu ile ilgili bilgileri bizimle paylaşır mısınız?

Merkez, 2017 yılında Eskişehir Büyükşehir Belediyesi Sosyal Hizmetler Dairesi başkanlığı tarafından kurulmuştur.



Merkezden kimler, hangi koşullarda hizmet alabilmektedir?

18 Yaş üstü zihinsel engelli, otizmli ve Alzheimer tanılı bireyler kurumdan hizmet almaktadırlar. Merkezden hizmet alabilmek için kişinin kendisine ve başkalarına zarar vermemesi ön koşuldur. Bunun dışında bir koşul aranmamakta, başvuru tarihinde merkezimizde uygun kontenjan bulunması halinde kayıtları yapılmaktadır.

Merkezden hâlihazırda kaç kişi, hangi koşullar ile hizmet almaktadır?

Merkezimizde şu anda zihinsel yetersizliği olan 32, otizm spektrum bozukluğundan etkilenmiş 14 ve Alzheimer hastası 20 bireye hizmet verilmektedir. Ayrıca zihinsel yetersizliği olan 15 birey de engelsiz iş atölyesinde çalışmaktadır. Böylelikle merkezimizde toplamda 81 bireye hizmet verilmektedir.

Merkezimizin hizmet saatleri 09.30-17.30 arasındır. Kurumumuzda hizmet alan tüm bireylerin ulaşimleri belediyemiz tarafından servisler aracılığıyla sağlanmaktadır.

## Ailelerin merkezden hizmet alabilmek üzere gerçekleştirmeleri gereken başvuru işlemleri ve süreçleri nelerdir?

Merkeze başvurularda öncelikle başvuruyu gerçekleştiren engelli yakınının merkez tarafından istenen belgeleri hazırlaması gerekmektedir. Bu belgeler şöyle listelenebilir:

- Engelli sağlık kurulu raporu,
- Vasi belgesi,
- Bulaşıcı hastalığı olmadığına dair rapor,
- Kimlik fotokopisi,
- Haneye gelen toplam gelir belgesi.

Bu belgelerin yanı sıra bir de merkezimizde, sosyal hizmet uzmanı eşliğinde doldurulması gereken birtakım belgeler bulunmaktadır. Bu belgeler de;

- Başvuru Talep Formu,
- Aile Bilgi Formu,
- Ön Değerlendirme Formudur.



Tüm bu belgelerin doldurulmasının ardından belgeler üzerinde incelemeler gerçekleştirilir. Merkezimizden yararlanma koşullarına uyan bireyler için ön kayıt gerçekleşir. Ön kayıt işleminin tamamlanmasının ardından bir aylık süre boyunca kişinin merkeze uyum sağlayıp sağlayamadığını belirlemek üzere bir deneme süreci gerçekleştirilir.

Ön kaydı gerçekleşmiş bireyin bir aylık deneme süreci Değerlendirme Kurulu tarafından takip edilir ve bireyin merkeze uyum sağladığına karar verilmesi halinde kesin kaydı yapılır ve kurul tarafından bireysel bakım planı oluşturulur, kabul formu doldurulur.

## Merkezde sıradan bir haftada sunulan hizmetlerin ve gerçekleştirilen etkinliklerin detaylarını paylaşır mısınız?

Merkezde atölye programları, kişisel bakım hizmetleri, psikososyal destek hizmetleri, engelsiz iş atölyesi ve sağlık hizmetleri kapsamında çalışmalar yürütülmektedir. Her biri hakkında detaylı bilgi vermek gerekirse;

- Atölye programları kapsamında resim, el sanatları, ahşap boyama, bez bebek dersi, dekoratif tasarım, taş boyama, seramik, geri dönüşüm atölyesi gibi sanat ile ilişkili etkinlikler ve masa tenisi gibi spor etkinlikleri gerçekleştirilmektedir. Bunların yanında eğlenceli zaman geçirmeye yönelik olarak ritim atölyesinden yararlanılmaktadır. Merkezimizde bakım hizmeti verilmektedir ancak hizmet alan bireylerin kendilerinin gerçekleştirebileceği becerilerin geliştirilmesi için günlük yaşam becerileri atölyesinde de etkinlikler yapılmaktadır.

-Kişisel bakım hizmetleri kapsamında banyo, tırnak kesimi, diş temizliği, istenmeyen tüylerin temizlenmesi, saç sakal tıraşı, diğer kuaförlük hizmetleri, elbiselerinin giydirilip çıkartılması, yeme ve içme ihtiyaçlarının karşılanması yönünde hizmetler sunulmaktadır.

-Psikososyal destek hizmetleri kapsamında hem merkezden hizmet alan bireyin kendisine hem de ailesine yönelik destekler sunulmaktadır. Bu bağlamda bireysel aile görüşmeleri ve sosyal inceleme yapılmakta; bireyin olumsuz duyguları ve davranış problemlerine yönelik bireysel ve grup çalışmaları gerçekleştirilmektedir. Bireyin bağımsız yaşam ile sosyal hayata uyumuna ve katılımına yönelik sosyal, kültürel, sanatsal ve sportif etkinlikler düzenlenmekte; bireylerin bu tür etkinliklere katılabilmesi için refakat hizmetleri sunulmaktadır. Bireyin uyum sorunlarının çözümü konusunda kendisine ve ailesine destek verilmesi, ihtiyaca/soruna yönelik yönlendirmeler yapılmasına çalışılmaktadır.



-Engelsiz iş atölyesi kapsamında anlaşma sağladığımız firmalardan montaj ve paketleme işi olarak bireylerin üretim sürecine katılması ve bunun karşılığında yüksek meblağlarda olmasa bile gelir elde etmeleri sağlanmaktadır.

-Sağlık Hizmetleri kapsamında ise ilaç takibi, tansiyon ölçümü, şeker ölçümü ve bu ölçümler sonucunda gerekli yönlendirmeler gerçekleştirilmektedir.

## Merkezde sunulan hizmetlerin ücretli olup olmadığı hakkında bilgi verir misiniz?

Merkezden alınacak hizmetler ücretlidir. Bu ücret tarifesi 14.03.2017 tarihli ve 174 sayılı Meclis kararına göre belirlenmiştir. Her bireyin ödeyeceği ücret kendi koşullarına dayalı olarak belirlenmektedir. Buna göre hanede kişi başına düşen aylık gelir miktarı hesaplanır. Kişi başına düşen gelir miktarına göre hizmet alacak bireyin saatlik ders ücretleri hesaplanır. Aylık kişi başına düşen gelir aralığı, asgari ücretin; 1/3 ünden az, 1/3ünden fazla ve 2/3ünden az, 2/3ünden fazla ve tamamından az olma durumlarına göre hesaplanır.

## Merkezde hangi alanlardan uzmanların/personelin görev yaptığını anlatır mısınız?

Merkezimizde iki sosyal hizmet uzmanı, bir hemşire, sekiz hasta bakım personeli ve altı atölye eğitmeni görev yapmaktadır.

Merkezde verilmekte olan hizmetlerin yetersizliği olan bireyler ve aileleri için sahip olduğu öneme ilişkin görüşlerinizi anlatır mısınız? (Bu bağlamda, deneyimlerinize dayanarak özel gereksinimli yetişkinlerin ve onların ailelerinin sizinki gibi merkezlere niçin ihtiyaç duyduklarını açıklayabilir misiniz?)

Merkezimizde, yetersizliği olan yetişkin bireylerle yapılan çalışmalarda bugüne kadar öğrendiklerinin pekiştirilmesi sağlanıyor. Verilen bakım hizmetleri ile de aile rahatlatılarak iş yükü azaltılıyor. Bireyler kurumda verimli vakit geçirip sosyalleşirken aileleri de gün içinde rutin işlerini yapabiliyor ve çocuklarından bağımsız hareket edebiliyorlar.



Yetersizliği olan yetişkinlerle çalışan uzmanlar olarak yayınlamızı takip eden okuyucularımızla paylaşmak istediğiniz düşünceleriniz, varsa onlara önerileriniz nelerdir?

18 yaş üstü yetersizliği olan bireylere fırsat verecek kurum sayılarının artırılması gerekiyor. Bu bireylerin eğitim hayatı bittikten sonra aileye tamamen bağımlı olmamaları, sosyal hayattan uzaklaşmamaları, topluma katılarak uyum sağlamaları sağlanmalıdır.

Günlük yaşam ve özbakım becerileri konusunda ailelerin çocuklara daha fazla sorumluluk vererek bağımsızlaştırılmaları çok önemli, tam bağımsız olmasa da destekle bunları gerçekleştirebileceklerine inanıyoruz.

**Ekleme istediğiniz diğer şeyler var ise...**

Bu kurumun açılmasının en özel sebeplerinden biri kadının özgürleştirilmesi projesidir. Kurumumuzun açılış amacının yetersizliği olan bireylere bakım hizmeti verirken aileleri de rahatlatmak, kadının özgürce hareket edebilmesini ve hayata katılımını sağlamak olduğunu belirtmek istiyoruz.

## 3 Aralık Dünya Engelliler Günü Etkinliği: Yerel Yönetimlerde Engellilere Sunulan Hizmetler

Dünya Engelliler Günü, Birleşmiş Milletler tarafından 1992 yılından bu yana **3 Aralık** olarak belirlenmiş uluslararası bir farkındalık günüdür. Bu gün kapsamında hükümet desteği ve sivil toplum organizasyonlarıyla dünya çapında çeşitli etkinlikler düzenlenmektedir.

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü olarak bu yıl, Dünya Engelliler Günü etkinliğimizin ana temasını **YEREL YÖNETİMLERDE ENGELLİLERE SUNULAN HİZMETLER** olarak belirledik. Çünkü kentler, tüm insanların birlikte hizmetlere eşit erişim hakkı ile yaşadıkları yerlerdir. Bu kapsamda başta şehrimiz olmak üzere yerel yönetimlerin sunduğu hizmetler konusunda bilgileri paylaşmak istedik.

ESOGÜ ÖZEL EĞİTİM BÖLÜMÜ  
DÜNYA ENGELLİLER GÜNÜ KONFERANSI

ESKİŞEHİR OSMANGAZI ÜNİVERSİTESİ  
1970

ESKİŞEHİR OSMANGAZI ÜNİVERSİTESİ  
EĞİTİM FAKÜLTESİ

**YEREL YÖNETİMLERDE  
ENGELLİLERE SUNULAN HİZMETLER**

**KONUŞMACI: SELİM ÖZTOP**  
ESKİŞEHİR BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ  
ÖZEL GEREKSİNİMLİLER ŞUBE MÜDÜRÜ/  
SOSYAL HİZMET UZMANI

**8 ARALIK 2022 PERŞEMBE  
SAAT: 14:00**

ESOGÜ PROF. DR. SUAT MİRZA  
KONFERANS SALONU (M3 BİNASI)



Belirlediğimiz bu tema hakkında bizleri bilgilendirmek üzere Eskişehir Büyükşehir Belediyesi Özel Gereksinimliler Şube Müdür Sayın Selim Öztop'u üniversitemizde ağırladık.



Gerçekleştirilen etkinliğe Özel Eğitim Bölümü öğretim elemanları ve öğrencileri yoğun ilgi gösterdiler.



Hem Eskişehir'den hem de Türkiye'nin diğer il ve ilçe belediyelerinde engelli bireyler için sunulan hizmetleri görsellerle açıkladığı sunumunun ardından, Özel Eğitim Bölümü adına armağanlarımız Bölüm Başkanı Prof. Dr. Macid Ayhan Melekoğlu tarafından Sayın Öztop'a takdim edildi.



Sunumları için Sayın Selim Öztop'a ve etkinliğin düzenlenmesinde emeği geçen bölümümüz öğretim elemanlarına bir kez daha teşekkür ediyoruz.



## Sınıf ve Davranış Yönetimi

Sınıf ve Davranış Yönetimi adlı kitap okullarda verilen eğitimin nitelikli olması için öğretmen niteliklerine vurgu yapan, geçmişten günümüze ortaya konmuş olan pek çok sınıf yönetimi kuram ve yaklaşımını öğretmen adayları ve öğretmenler için bir araya getiren bir kitaptır. Kitapta, yüz yüze ve uzaktan eğitim sürecinin her ikisini de kapsayan, her iki ortamda da iyi bir sınıf yönetiminin uygulanışını öğretmen adaylarına ve öğretmenlere aktarmak hedeflenmiştir. Bu kapsamda kitabın içeriğinde hem kuramsal hem de uygulamaya dayalı bilgilere yer verilmiştir.

**Sınıf ve Davranış Yönetimi kitabı toplam 13 bölümden oluşmaktadır.**

Kitabın ilk bölümünde sınıf yönetimiyle ilgili temel kavramlar, ikinci bölümde sınıf yönetiminde kanıt temelli uygulamalar, üçüncü bölümde iyi bir başlangıç yapmak başlığı altında okul açılmadan önce, açıldığında ve hemen sonrasında yapılması gerekenler ele alınmıştır. Kitabın dördüncü bölümünde sınıf kurallarına, beşinci bölümünde olumlu davranışsal desteğe, altıncı bölümünde öğrencilerin uygun davranışlarını artırma ve sürdürmeye yer verilmiştir.

# Kitap Önerisi

Yedinci bölümde problem davranışlarla baş etmede yapılması gerekenler, sekizinci bölümde öğrencilerin akademik çalışmalarını yönetme, dokuzuncu bölümde öğretimi bireyselleştirme açıklanmıştır. Kitabın onuncu bölümünü öğrencilerin başarısı ve uyumunu artırmaya yönelik kullanılabilir destek stratejileri, on birinci bölümünü kapsayıcı sınıflarda işbirliği ve sınıf yönetimi, on ikinci bölümünü teknoloji kullanımı ve sınıf yönetimi, en son bölümü olan on üçüncü bölümünü ise uzaktan eğitim ve sınıf yönetimi oluşturmuştur.



## Öğrenme Güçlüğü Olan Öğrencilere Alışveriş Problemleri Çözme Becerisinin Kazandırılması ve Günlük Yaşama Genellenmesi

Samed Yenioglu<sup>1</sup>

Kübra Sayar<sup>2</sup>

Nevin Güner-Yıldız<sup>3</sup>

### Öz

**Giriş:** Günlük yaşamda matematik becerilerine sıklıkla gereksinim duyulmaktadır. Matematik, zamanı öğrenmede, alışveriş yapmada, çalışma hayatında, hatta çocukların oynadığı oyunlarda bile karşımıza çıkmaktadır. Matematiğin günlük yaşamdaki önemi temel matematik becerilerinin özel gereksinimi olanlar da dâhil olmak üzere tüm bireylere kazandırılmasını zorunlu kılmaktadır. Özellikle para kavramını ve paranın nasıl harcanacağını öğretmek öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin başkalarına bağımlı olmadan yaşamlarını sürdürebilmeleri için oldukça önemlidir. Bu çalışmada, doğrudan öğretim yöntemi kullanılarak verilen eğitimin genel eğitim okullarındaki öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin alışveriş yapmada kullanılan işlemlerden oluşan matematik problemlerini çözme becerisini kazanma ve bu beceriyi günlük yaşamda alışveriş yaparken kullanmaları üzerindeki etkililiği incelenmiştir.

**Yöntem:** Bu araştırma, tek denekli araştırma modellerinden katılımcılar arası yoklama evreli çoklu yoklama modeline göre desenlenmiştir. Çalışmanın katılımcıları, Eskişehir'de devlet okullarında kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitime devam eden ve bir özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinden destek eğitim alan 10-12 yaş aralığında üç erkek öğrenciden oluşmaktadır.

**Bulgular:** Araştırmada katılımcılara doğrudan öğretim yöntemi ile alışveriş yaparken kullanılan işlemlerden oluşan matematik problemlerini çözme becerisi öğretilmiş ve katılımcıların öğrendikleri beceriyi bir markette alışveriş yaparken kullanma düzeyleri değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre katılımcı öğrenciler alışveriş yapmada kullanılan işlemleri içeren problemleri çözme becerisini kazanmış ve bu beceriyi market alışverişinde kullanarak günlük yaşamlarına genelleştirebilmiştir.

**Tartışma:** Araştırmanın bulguları, alanyazında yer alan ve özel gereksinimi olan öğrencilere matematik becerilerinin öğretimini inceleyen araştırmaların sonuçlarıyla tutarlıdır. Elde edilen sonuçlar benzer araştırmalarla karşılaştırılarak tartışılmıştır.

**Anahtar sözcükler:** Alışveriş yapma becerisi, günlük yaşam becerisi, problem çözme, matematik öğretimi, doğrudan öğretim yöntemi, öğrenme güçlüğü.

Yenioglu, Sayar ve Güner-Yıldız tarafından gerçekleştirilen ve 2022 yılında Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisinde yayınlanan çalışmada, doğrudan öğretim yöntemi kullanılarak verilen eğitimin genel eğitim okullarındaki öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin alışveriş yapmada kullanılan işlemlerden oluşan matematik problemlerini çözme becerisini kazanma ve bu beceriyi günlük yaşamda alışveriş yaparken kullanmaları üzerindeki etkililiği incelenmiştir. Araştırma Eskişehir'de devlet okullarında bütünleştirme yoluyla eğitime devam eden ve bir özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinden destek eğitim alan 10-12 yaş aralığındaki üç erkek öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Bu araştırma, tek denekli araştırma modellerinden katılımcılar arası yoklama evreli çoklu yoklama modeline göre desenlenmiştir. Araştırma, katılımcıların destek eğitim aldıkları özel eğitim ve rehabilitasyon merkezindeki bir bireysel eğitim sınıfında gerçekleştirilmiştir. Araştırmada, öğrenme güçlüğü olan üç öğrenciye alışveriş yapmada kullanılan matematik problemlerini çözme becerisi doğrudan öğretim yöntemi ile öğretilmeye çalışılmıştır. Öğretimi yapılan problemler, öğrencilerin günlük hayatta alışveriş sırasında karşılaşılabilecekleri durumlar göz önüne alınarak belirlenmiştir.

Çalışmaya katılan her öğrenci için 15 soruluk öğretim ve beş soruluk değerlendirmelerden oluşan öğretim setleri hazırlanmıştır. Öğretim setlerinde yer alan ilk beş soruda öğretim yapılmış, sonraki beş soruda rehberli uygulamalar gerçekleştirilmiş ve kalan beş sorunun öğrenci tarafından bağımsız çözülmesi ve öğrencinin en az %90 oranında başarı göstermesi beklenmiştir.

İzleme oturumları her bir katılımcı için belirlenen ölçüt karşılandıktan bir, üç ve beş hafta sonra düzenlenmiştir. İzleme oturumlarında yoklama oturumlarında izlenen süreç izlenmiştir. Genelme oturumları, öğretim ve izleme oturumlarından sonra düzenlenmiştir. Genelme oturumlarında uygulamacı ve öğrenci süpermarkete gitmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre katılımcı öğrenciler alışveriş yapmada kullanılan işlemleri içeren problemleri çözme becerisini kazanmış ve bu beceriyi market alışverişinde kullanarak günlük yaşamlarına genelleştirebilmiştir. Bu araştırmanın özel gereksinimleri olan bireylere günlük yaşam becerilerini ve bağımsızlık kazanmalarını destekleyici becerileri öğretmek ve bu becerileri doğal ortamlarına genellemek adına bir yol haritası sunması açısından önem taşıdığını söyleyebiliriz.



## Classroom Management: Significance in Inclusive Education, Current Problems and Proposed Solutions

Nevin Güner-Yıldız<sup>1</sup>

Hasan Köse<sup>2</sup>

Esra Akın<sup>3</sup>

### Abstract

**Introduction:** It is a known fact that teachers' knowledge and use of effective classroom management (CM) strategies has a positive impact on their professional achievement and their students' learning outcomes. Effective strategies that teachers can use are presented in various scientific studies. However, these strategies are not used sufficiently in practice for various reasons, and therefore, in many classrooms, controlling students' problem behavior, focusing students on activities, and maintaining effective education is not yet a task that teachers achieved adequately. Besides, educational settings become more inclusive day by day and increased student diversity add to the complexity of problems encountered in CM. In the light of literature, this study aims to identify the problems encountered about CM by today's teachers along with the causes of these problems and to present tools that can be used to solve these problems.

**Discussion:** With this purpose, the study examined the content of the "2023 Education Vision" prepared by the Ministry of National Education (MoNE) of Turkey as a short-term guide to solve the problems in the system of education in regards to classroom management. The study also presents some recommendations to policymakers about the changes planned in teacher training and professional development programs to solve problems related to CM.

**Keywords:** Classroom management, teacher training, inclusive education, 2023 education vision, simulation, coaching.

Güner-Yıldız, Köse ve Akın tarafından gerçekleştirilen ve 2022 yılında Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisinde yayınlanan çalışmada, öğretmenlerin sınıf yönetimi konusunda karşılaştıkları sorunları, bu sorunların nedenlerini ve bu sorunların çözümünde kullanılabilecek araçları ortaya koymak amaçlanmıştır. Çalışmada, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından eğitim sistemindeki sınıf yönetimine ilişkin sorunların çözümüne yönelik kısa vadeli bir rehber niteliğinde hazırlanan "2023 Eğitim Vizyonu" nun içeriği incelenmiştir. Ayrıca çalışmada politika yapıcılara, sınıf yönetimi ile ilgili sorunları çözmek için öğretmen eğitimi ve mesleki gelişim programlarında planlanan değişiklikler hakkında bazı öneriler sunulmuştur. Derleme bir çalışma olarak desenlenen bu çalışmada, öncelikle bütünleştirme eğitiminde sınıf yönetiminin önemine vurgu yapılmıştır. Bu kapsamda, iyi yönetilen bir sınıfın, özel gereksinimi olan veya olmayan tüm çocukların akademik ve sosyal gelişimini destekleyeceği, sorunlu davranışların azalmasına yardımcı olacağı ve olası olumsuz davranışların çoğunu önleyeceği üzerinde durulmuştur.

Çalışmanın ilerleyen kısımlarında, öğretmenlerin sınıflarında sınıf yönetimi ile ilgili sorunlar yaşadıklarına dikkat çekilmiştir. Aynı zamanda öğretmenlerin, sınıf yönetimi konusunda yeterli eğitim almadıklarına veya aldıkları eğitimin sınırlı kaldığına vurgu yapılmıştır. Bu kapsamda, çalışmada ayrı başlıklar altında öğretmen adalarına sınıf yönetimi ile ilgili sunulacak eğitimlerin ve uygulama deneyiminin önemi üzerinde durulmuştur. Bu konuda çalışmada, öğretmen eğitimlerinde simülasyon temelli, sanal sınıf uygulamalarına, uzman eğitimci desteği gibi kuramsal bilgi ile uygulama deneyimini birleştiren uygulamalara yer verilebileceği tartışılmıştır. Bu çalışmanın, bütünleştirme eğitiminde sınıf yönetiminin başarıya ulaştırılmasında öğretmen adaylarına, öğretmenlere ve alandaki araştırmacılara farklı bakış açıları sunduğu söylenebilir.

## The Use of iPad and eBooks to Perform Daily Living Skills Among Adolescents With Autism Spectrum Disorder and Intellectual Disability

Journal of Special Education Technology  
2022, Vol. 0(0) 1–13  
© The Author(s) 2022  
Article reuse guidelines:  
sagepub.com/journals-permissions  
DOI: 10.1177/01626434221102538  
journals.sagepub.com/home/jst  
SAGE

Adeline M. Y. Yeong<sup>1</sup>, Anuradha S. Dutt<sup>1</sup> , Yvonne H. L. Yong<sup>1</sup>, and Rahul Nair<sup>2</sup>

### Abstract

In the current study, three adolescents with autism spectrum disorder and moderate intellectual disability were first taught to independently use an iPad to access instructional material (i.e., video models) via electronic books or eBooks. After iPad training, participants were required to apply their newly acquired skills to independently operate the iPad and eBooks to learn and perform other novel daily living tasks. The study employed a single case, non-concurrent multiple baseline design across participants during the iPad training phase and across tasks for each participant during the application phase. Results based on visual analysis indicated that all participants learned to independently operate the iPad and access instructional materials presented via eBooks. Furthermore, they applied these skills to learn and independently perform other novel daily living tasks. Effect size estimates using between case standardized mean difference showed improvements in responding subsequent to iPad training.

### Keywords

autism spectrum disorder, intellectual disability, mobile devices, video applications

Yeong, Dutt, Yong ve Nair tarafından gerçekleştirilen bu araştırma 2022 yılında alanın önemli dergilerinden biri olan Journal of Special Education Technology adlı dergide yayınlanmıştır. Bu çalışmada, otizm spektrum bozukluğu ve orta düzeyde zihinsel engelli olan üç ergene, elektronik kitaplar (electronic boks) veya e-Kitaplar (eBooks) aracılığıyla öğretim materyallerine (örn. video modelleri) erişmek için iPad'i bağımsız olarak kullanma becerileri öğretimiştir. Yaşları 12 ile 13 arasında değişen iki kadın ve bir erkek ergen ile çalışılmıştır. Bu araştırma iPad öğretim ve uygulama aşaması olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. iPad öğretim aşamasında, katılımcılara iPad ve e-Kitapları kullanarak sandviç yapmak veya masayı temizlemek gibi iki tanıdık günlük yaşam becerilerinden birinin öğretimi gerçekleştirilmiştir. Uygulama aşamasında ise, katılımcıların iPad kullanma konusunda yeni edindikleri becerileri, masayı kurmak, kıyafetleri katlamak ve erişte (noodle) yapmak gibi alışılmadık üç yeni göreve uygulayıp uygulamadıkları değerlendirilmiştir.

Araştırma tek denekli araştırma desenlerinden biri olan katılımcılar ve davranışlar arası eş zamanlı olmayan çoklu başlama düzeyi deseni ile gerçekleştirilmiştir. iPad öğretimi aşamasında, katılımcılar çalışmaya farklı zamanlarda dahil edildiği için eşzamanlı olmayan çoklu başlama düzeyi deseni kullanılmıştır.

Uygulama aşamasında, her katılımcının bir sonrakine geçmeden önce en az yedi ardışık oturum için belirli bir yeni günlük yaşam becerisi için tüm adımları uygulamada %100 bağımsızlık kazanması ölçütü koyulmuş ve üç beceri için eş zamanlı olmayan çoklu başlama düzeyi deseni kullanılmıştır. Görsel analize dayalı sonuçlar, tüm katılımcıların iPad'i bağımsız olarak kullanmayı ve e-Kitaplar aracılığıyla sunulan öğretim materyallerine erişmeyi öğrendiğini göstermiştir. Ayrıca, diğer yeni günlük yaşam becerilerini öğrenmek ve bağımsız olarak gerçekleştirmek için bu becerileri edindikleri bulunmuştur. Bu araştırmanın yeni teknolojilerin özel gereksinimleri olan bireylere günlük yaşam becerilerini öğretmek noktasında alana katkı sunacağı, uygulamacılara ve araştırmacılara farklı bakış açıları kazandıracağı söylenebilir.

## Hazırlayanlar

### **Uzun İnce Bir Yoldayım: Zihin Yetersizliği Olan Bireylerin Yetişkinliğe Geçiş Serüvenleri**

Dr. Öğr. Üy. Meral MELEKOĞLU, ESOGÜ Eğitim Fakültesi Zihin Engelliler Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

### **Söyleşi: Eskişehir Büyükşehir Belediyesi Zihinsel Engelli Gündüz Yaşam Merkezi Yetkilileri**

Dr. Öğr. Üy. Mine SÖNMEZ KARTAL, ESOGÜ Eğitim Fakültesi Zihin Engelliler Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

### **3 Aralık Dünya Engelliler Günü Etkinliği: Yerel Yönetimlerde Engellilere Sunulan Hizmetler**

Dr. Öğr. Üy. Mine SÖNMEZ KARTAL, ESOGÜ Eğitim Fakültesi Zihin Engelliler Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

### **Kitap Önerisi**

Dr. Öğr. Üy. Gözde TOMRİS, ESOGÜ Eğitim Fakültesi Zihin Engelliler Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

### **Araştırma Köşesi**

Dr. Öğr. Üy. Gözde TOMRİS, ESOGÜ Eğitim Fakültesi Zihin Engelliler Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

### **Sayı Editörü**

Dr. Öğr. Üy. Mine SÖNMEZ KARTAL, ESOGÜ Eğitim Fakültesi Zihin Engelliler Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

### **Tasarım ve Dizgi**

Dr. Turgut BAHÇALI, ESOGÜ Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi  
Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü  
Meşelik Kampüsü  
Büyükdere Mah. 26040  
Odunpazarı-Eskişehir/TÜRKİYE

Telefon: +90 222 239 37 50  
Bölüm Başkanlığı: 6820  
Bölüm Sekreterliği: 6821  
E-mail : ozelegitim@ogu.edu.tr